

Watervogeltellingen in Nederland

Nieuwsbrief seizoen 2017/2018 nr 2, oktober 2017

Nederland is bij uitstek een land van wetlands en watervogels. Met watervogeltellingen worden objectieve gegevens verzameld over aantallen, verspreiding en de veranderingen daarin. Het landelijke project vindt plaats in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring en wordt ondersteund door het Ministerie van Economische Zaken, Rijkswaterstaat Centrale Informatievoorziening en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De landelijke coördinatie wordt verzorgd door Sovon Vogelonderzoek Nederland. De tellingen worden uitgevoerd door een groot aantal waarnemers van vogelwerkgroepen, behorende instanties, provincies en instituten. Er worden maandelijks tellingen uitgevoerd in monitoringgebieden (alle watervogelsoorten, in Rijkswateren en overige Vogelrichtlijngebieden), pleisterplaatsen (ganzen en zwanen) en in januari de Midwintertelling.

Beste tellers,

Nijmegen, 29 september 2017

De Waddentellers hadden afgelopen weekend een werkelijk schitterend telweekend. Het was zonnig en vrijwel windstil weer. Een week ervoor tijdens de binnenlandtelling was het beduidend slechter. De zaterdag van dat weekend was landelijk een behoorlijk natte dag. Zondag was het een stuk beter, maar niet overal. Mijn ganzentelling in de Ooijpolder werd dankzij een zeer lokale bui, die door het windstille weer continu bleef hangen, een kletsnatte aangelegenheid. Iets verderop bleef het gewoon droog en zonnig. Ik werd dan ook met verbazing aangekeken toen ik doorweekt thuis kwam. Van anderen hoorde ik dat ik hierin niet de enige was die dag.

Deze nieuwsbrief staat grotendeels in het teken van de **vernieuwde webinvoer** die je vanzelf aantreft als je de telling wilt gaan invoeren (maar eerder mag en kan natuurlijk ook). Vorige maand liet ik hiervan al een voorproefje zien. Hopelijk komt het, hoewel de opmaak is aangepast toch redelijk vertrouwd over. Het kruisjesschema is namelijk gebleven en ook de kopgegevens en de invoerlijst bestaan nog, maar we hebben de invoer wel op een aantal punten verbeterd. Zo is naast de invoerlijst een kaart om direct een stip te zetten om een soort te kunnen intekenen (dus niet meer via een aparte pagina). Via de invoer kunnen ook tellingen die reeds zijn ingevoerd met Avimap gemakkelijk worden gewijzigd. Verderop kun je nog veel meer lezen over de nieuwe webinvoer. Er is ook aandacht voor het intekenen in het kader van de beleidsmonitoring voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Hierdoor wordt in plaats van een 'zoete' soort nu een aantal agrarische soorten besproken.

Op **14 oktober** vindt een telling plaats van alle monitoringgebieden en ganzen- en zwanengebieden. De week erop, op **21 oktober**, vindt een telling plaats van de steekproefgebieden in de Wadden. Doordat het tij steeds ongunstig is op de voorkeursdatum midden in de maand, vallen alle resterende Waddentellingen dit jaar (zowel steekproef

als de integrale van november) pas aan het einde van de maand. Het tij op de 21e komt met 125 cm flink hoog en het tijdstip van 11:36u (in Harlingen) is dan redelijk gunstig. Op dezelfde datum, op **21 oktober** worden ook de slaapplekken van Grote Zilverreiger en Aalscholver geteld. Indien het niet lukt in dat weekend, is er uitloop mogelijk van 14 tot en met 29 oktober.

Veel plezier bij de aankomende telling!

Menno Hornman

Vernieuwde webinvoer watervogels

Het Meetnet watervogels was in 2006 het eerste meetnet bij Sovon met een online webinvoer. Deze webinvoer is door jullie snel breed omarmd: de laatste jaren maakt ongeveer 90-95% van jullie hiervan gebruik. Sinds 2006 is er buiten een uitbreiding van functionaliteiten (zoals intekenen) eigenlijk weinig aan veranderd. Om aan de wensen van tellers en aan de vereisten van deze tijd te voldoen is de webinvoer (eindelijk) vernieuwd.

Wanneer je naar de watervogelinvoer gaat kom je net als eerst in het overzicht van je telgebieden. Daar hebben we aangepast dat er nog maar één regel van hetzelfde gebied verschijnt. Dat vergroot het overzicht en schept duidelijkheid. Nieuw is dat in de maandkolom het type telling staat: een 'G' voor een ganzen- en zwanentelling en een 'W' voor een watervogeltelling of een midwintertelling (dan alleen een W in januari).

Bij de kopgegevens is weinig veranderd. De grootste verandering is op het eerste gezicht niet zo opvallend: rechtsboven zijn nu ongeveer alle combinaties van te tellen soorten en of groepen mogelijk. Natuurlijk hebben we een verplichte lijst, maar die kan geheel naar wens worden uitgebreid met elke denkbare soort. Als je daar een soort of groep

Nederland (binnenland):	Waddengebied:
14 oktober monitoringgebieden, ganzen- en zwanentelling	21 oktober steekproeftelling (11.36 - HW 125), ganzen- en zwanentelling
Volgende telling	(tussen haakjes tijdstip hoog water & cm verhoging)
18 nov monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	25 nov integrale telling (12:40 - 83)
16 dec monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	23 dec steekproeftelling, ganzen en zwanentelling (12:04 - 86)
13 jan midwintertelling, monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	20 jan integrale telling (11:24 - 93)
17 feb monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	17 feb steekproeftelling, ganzen en zwanentelling (10:45 - 89)
17 mrt monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	17 mrt (extra) integrale telling, ganzen en zwanentelling (10:05 - 83)
14 apr monitoringgebieden, ganzen en zwanentelling	14 apr steekproeftelling, telling Brand- en Rotgans (9:55 - 77)
5 mei telling Brand- en Rotgans	5 mei telling Brand- en Rotgans (13:34 - 90)
12 mei selectie van monitoringgebieden	19 mei integrale telling (13:37 - 97)
16 juni selectie van monitoringgebieden	16 juni steekproeftelling (12:36 - 105)
NB. Bij voorkeur niet van de teldatum afwijken, echter bij slecht weer of andere overmacht kunnen tellingen nog één dag voor tot twee dagen na de teldatum worden uitgevoerd.	

2017 / 2018

toevoegt gaan we er wel van uit dat die soort/groep ook in het hele telgebied wordt geteld, dus dat niet alleen een toevallige incidentele waarneming wordt doorgegeven (dat kan wel, maar dat kan gewoon in het invoerscherm). Het is de bedoeling deze extra soorten of groep bij de volgende tellingen ook consequent mee te nemen. Het toevoegen van soorten was een wens van veel tellers.

Tot slot het invoerscherm. Het nieuwe valt direct op: er staat een kaart direct naast de lijstinvoer, waardoor veel

gemakkelijker stippen kunnen worden ingevoerd. Rechts van de kaart kun je een soort kiezen voor een stip. Eventueel kunnen details worden toegevoegd. Hier kan ook een soort worden toegevoegd die niet in de tellijst staat. Het is gewoon mogelijk om van een soort zowel aantallen als stippen in te voeren (aantallen kunnen gewoon links). We verwachten dat veel zichzelf zal wijzen en mocht dat toch niet het geval zijn schroom dan niet om met ons contact op te nemen. Succes!

Menno Hornman

Invoer telling - GL7371, Berendonck

Telling van : 1 september 2017 van 10:00 tot 12:00

Bezoekgegevens »

Telling afsluiten en waarnemingen valideren

Soortenlijst

Soort	Aantal stip	Aantal gebied	Aantal totaal
Knobbetwaan	+		
Indische Gans	+		
Grauwe Gans	+		
Soepgans	+		
Kolgans	+		
Grote Canadese Gans	+		
Brandgans	+		
Nijlgans	+		
Bergeend	+		
Tafeleend	+		
Kulleend	+		
Krakeend	+		
Selient	+		
Stobeend	+		
Wilde Eend	+		
Soepeend	+		
Rijstaart	+		
Zomertaling	+		
Watervalvis	+		

U kunt de sorteervolgorde en getoonde soorten wijzigen in uw voorkeuren. [Wijzig uw voorkeuren](#)

Kaart van het gebied

Waarneming

Soort:

Aantal:

Meer details? -

Opmerkingen:

Opslaan

Invoerscherm

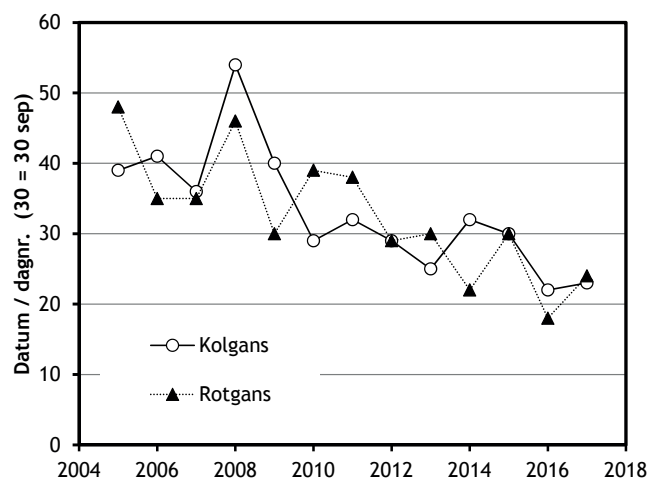
Ganzen en zwanen: eerste noordelijke ganzen zijn gearriveerd

Bij de telling in het binnenland half september was er nog weinig van te merken, maar rond het weekeinde van de hoogwatertelling in de Waddenzee op 23/24 september was er volop trek van noordelijke ganzen. Bij de wadvogeltelling staat de teller vier dagen na de telling inmiddels al op ruim 4800 Rotganzen. Vergelijken met eerdere september-tellingen is dat een behoorlijk aantal (terwijl nog lang niet alle tellingen zijn ingevoerd). Trektellers zagen over het hele land trek van ganzen. Hun gegevens laten mooi zien dat de aankomst van Kolgans en Rotgans over de afgelopen dertien jaar steeds vroeger viel (figuur 1), passend bij een trend die voor de Kolgans al langer gaande is. Dit jaar was het moment van aankomst bij beide soorten overigens heel vergelijkbaar met najaar 2016. Aan de grond zijn inmiddels ook de nodige Toendrarietganzen en Kleine Rietganzen gesignaleerd, maar hun aantallen stellen nog weinig voor. Bij meerdere trekkende ganzensoorten werden de afgelopen ook de eerste halsbanden en pootringen afgelezen: Kolgans vanaf 25 en 26 september (in Brandenburg/Duitsland al op 23 september) en Rotgans vanaf 23 september. Van Toendrarietgans en Kleine Rietgans zijn in Nederland nog geen ringen afgelezen, maar wel in resp. Brandenburg (23 september) en het Oostzegebied (eerste 18 september Zweden, vanaf 27 september meerdere in Noorwegen en Denemarken). Grauwe Ganzen (uit Noorwegen) verschenen al eerder in september in Noord-Nederland (eerste waarnemingen op 9 en 15 september). Ook de eerste gezenderde Kolganzen zijn gearriveerd (22 en 23 september, zie o.a. ID 409 en ID 416 bij www.blessgans.de/?663 – let op de snelheid

waarmee deze vogels de afstand tussen Noord-Rusland en onze omgeving overbruggen).

Een eerste scan onder 500 pas gearriveerde Kolganzen leverde nog maar 2% eerstejaars vogels op. Maar het is nog vroeg, zodat er nog weinig sluitende conclusies aan verbonden kunnen worden. Momenteel (27 september) lijkt de trek even stil te liggen, maar naar verwachting zal er half oktober het nodige te tellen zijn.

Kees Koffijberg

Figuur 1. Aankomst Kolgans en Rotgans, afgeleid van trektellingen (www.trektellen.org). Weergegeven is de datum dat voor het eerst meer dan 1000 vogels passeerden.

Intekenen van ANLb-soorten Kleine Zwaan, Blauwe Kiekendief, Ruigpootbuizerd en Kraanvogel in seizoen 2016/2017

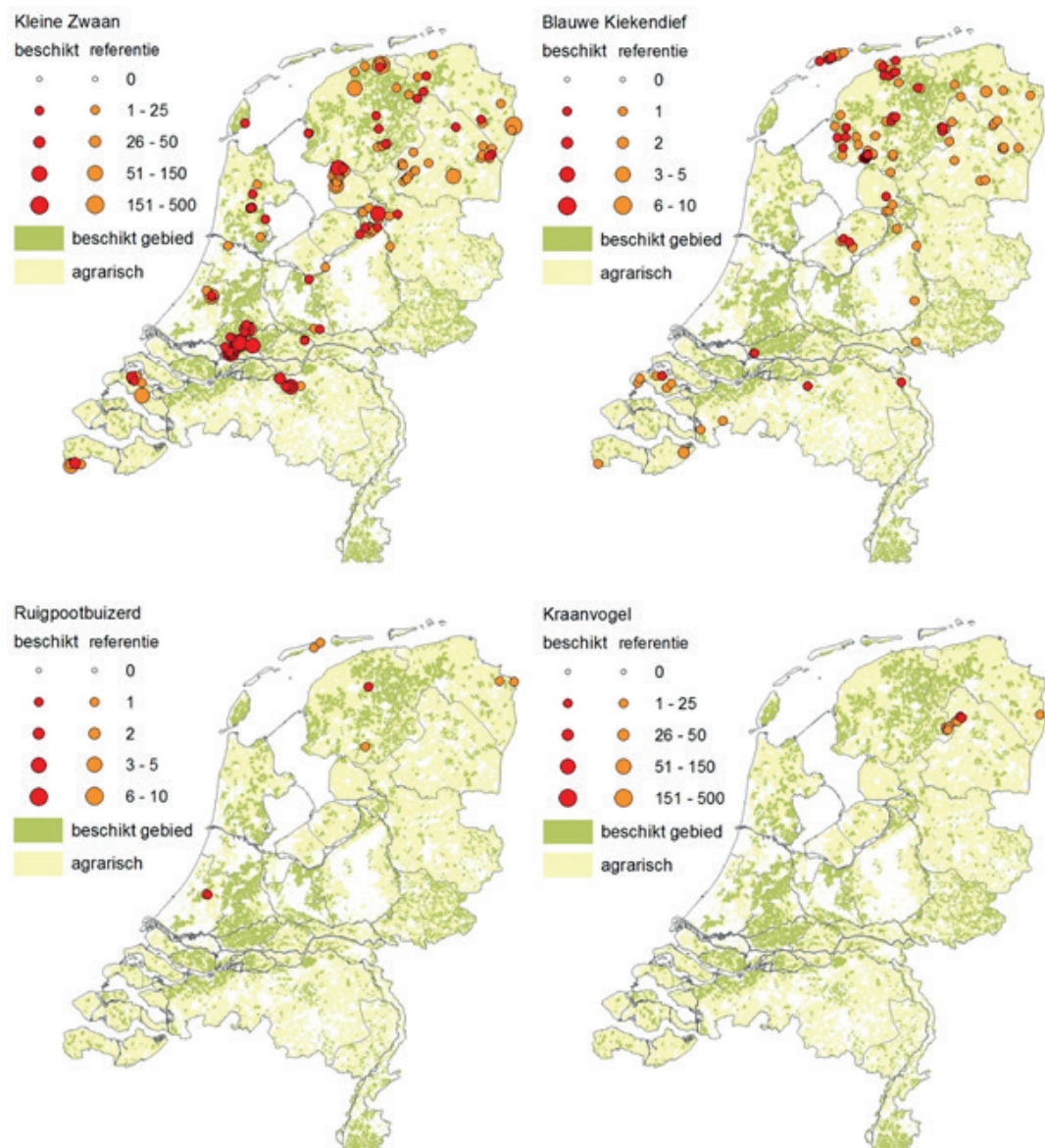
Aan het begin van het vorige seizoen hebben we jullie gevraagd om tijdens de reguliere watervogel- en ganzen en zwanentellingen de zogenaamde ANLb niet-broedvogelsoorten Blauwe Kiekendief, Kleine Zwaan, Kraanvogel en Ruigpootbuizerd in te tekenen op de locatie binnen het telgebied waar deze is aangetroffen. De kern van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is een leefgebiedenbenadering voor (dier)soorten van internationaal belang, op basis van een collectieve, gebiedsgerichte aanpak van agrarisch natuurbeheer (met meer natuurwinst). Het ANLb ondersteunt het beheer van natuurgebieden en verbindt de natuurgebieden met elkaar. Daarnaast zijn er veel soorten die hun leefgebied in het agrarisch gebied hebben. Via het ANLb worden de leefgebieden voor deze soorten in stand gehouden.

Figuur 1 geeft een overzicht van het aantal waarnemingen en aantal vogels dat in telseizoen 2016/2017 is ingetekend of alleen als gebiedstotaal (niet ingetekend) is doorgegeven. Deze aantallen zijn onderverdeeld in boerenland met onderscheid naar 'beschikt' (binnen het ANLb-gebied) en referentiegebied (buiten ANLb-gebied). Bij waarnemingen die niet zijn ingetekend en dus alleen op telgebiedniveau (gemiddeld ongeveer 400 ha groot) beschikbaar zijn, is het

middelpunt gekozen waardoor deze toch aan een categorie kunnen worden toebedeeld, hoewel natuurlijk veel minder nauwkeurig. Het spreekt voor zich dat de ingetekende waarnemingen de meeste waarde hebben. Het blijkt dat het per soort verschilt welk deel is ingetekend. Wanneer naar het aantal waarnemingen wordt gekeken, blijkt dat tussen de 15 en 41% is ingetekend. Bij de Ruigpootbuizerd was dit aandeel het kleinste, bij Kleine Zwaan, een soort waarvan een deel van de tellers sowieso gewend is deze in te tekenen, het grootst. Weliswaar lijkt dit aandeel veel kleiner als wordt gekeken naar de aantallen vogels, maar de grootste aantallen Kleine Zwanen bevinden zich op enkele grote wateren zoals de Veluwerandmeren.

Om de effecten van ANLb te analyseren is een hogere deelname gewenst, zeker voor de soorten met lage aantallen. We hopen dan ook dat jullie dit seizoen (weer) bereid zijn deze vier soorten in te tekenen als je die tijdens je telling tegen komt. Dankzij Avimap en onze nieuwe webinvoer is dat in ieder geval een fluitje van een cent. Van Blauwe Kiekendief, Ruigpootbuizerd en Kraanvogel kun je ook als je niet direct in het veld intekent, achteraf ongetwijfeld de plek nog herinneren waar je deze hebt gezien. Dat zijn toch de krenten bij een telling!

Menno Hornman

Figuur 1. Voorlopig overzicht van de door tellers ingetekende aantallen van watervogelsoorten Kleine Zwaan, Blauwe Kiekendief, Ruigpootbuizerd en Kraanvogel in 2016/2017 in boerenland, met onderscheid naar beschikt (rood) en referentie (oranje) gebied.

Slaapplaatsen: Wulp in binnenland geteld

Afgelopen september was de eerste landelijke Wulpenslaapplaatsstelling van dit seizoen. De resultaten laten weer een aantal mooie concentraties zien, maar lang niet overal. In sommige regio's moeten de Wulpen nog komen en ligt de piek juist in de winter.

Vergelijkbare aantallen?

Eind september zijn er ruim 50 tellingen doorgegeven met in totaal 18.430 Wulpen. Op een aantal slaapplaatsen is zelfs vaker geteld en zonder de extra tellingen komen we uit op bijna 40 locaties en 13.063 ex. Dit aantal is vergelijkbaar met dat in voorgaande jaren. De hoogste aantallen zijn geteld in de Makkumer Noordwaard (5500), Bildtpollen-West bij Waddenhoeve (1406), Zaans Rietveld (1095), Markiezaatsmeer-Oost (825), Everdinger uiterwaard (800), Park Linge-zegen, Arnhem (590) en Vossemeer-zuid (480). Op de invoer via <http://portal.sovon.nl/spl/resultaten/index/5410/20170901/20170930/max?m=0&p=NL> is de verspreiding van de slaapplaatsen te zien. De zogenaamde nulwaarnemingen die zijn doorgegeven (en heel belangrijk zijn) zijn nu nog niet zichtbaar, maar dat wordt binnenkort aangepast. Van een aantal slaapplaatsen waar de afgelopen jaren mooie aantallen van zijn ingevoerd, is op moment van schrijven (nog) niets binnen, ook geen nul, zoals de Groene Jonker, Hindeloopen, Stoenckherne, Starrevaart, Gaastwad/Workumerwaard Noord, Veermansplaat Zuid Grevelingen, Plasje De Wilck Hazerswoude, Zandwinning Veldhuten en Bocht Van Molkwerum. Heb je nog een (aanvullende) telling van (deze) gebieden in je boekje staan of ingevoerd op www.waarneming.nl voer het dan ook even in op onze website. Want naast het aantal per soort willen we ook graag de begin- en eindtijd, volledigheid en de telomstandigheden weten. Kijk ook op onze website onder Vacante gebieden <http://portal.sovon.nl/portal/vacant/deel/2>

Wulpen bij Arnhem

Rondom Arnhem zijn al decennia waarnemers in de weer met het regelmatig tellen van de slaapplaatsen van de Wulp. Op zeven locaties wordt er geslapen waarbij een tweetal favoriet is. De meeste vogels foerageren

Teldata van slaapplaatsstellingen in seizoen 2016/17

Datum	Starttijd	Type telling
21 okt 2017	17.30 uur	Slaapplaatsstelling Grote Zilverreiger, Aalscholver
18 nov 2017	07.10 uur	Slaapplaatsstelling ganzen, zwanen
16 dec 2017	15.30 uur	Slaapplaatsstelling Grote Zilverreiger
6 jan 2018	07.45 uur	Slaapplaatsstelling ganzen, zwanen
3 febr 2018	16.35 uur	Slaapplaatsstelling Wulp
24 febr 2018	17.10 uur	Slaapplaatsstelling Grote Zilverreiger, Aalscholver
17 mrt 2018	17.50 uur	Slaapplaatsstelling Scholekster, Kempphaan, Grutto
7 april 2018	19.30 uur	Slaapplaatsstelling Scholekster, Kempphaan, Grutto

vermoedelijk overdag in de uiterwaarden en binnendijks binnen een straal van 10 km, maar soms ook verder tot op 25 km. Van invloed op de keuze van de slaapplek is de waterstand (veilig met poten in het water), weersomstandigheden (wind en vorst), rust (verstoring mensen en kermis Westervoort) en winterganzen (mijden van grote aantallen). Plannen voor de aanleg van riviergebonden natuur met een betere toegankelijkheid voor publiek en plaatsing van vier windmolens en een zonneveld kunnen wellicht van invloed zijn op de slaap- en foerageerplaatsen van de Wulp. In Vlerk is hierover een artikel verschenen (op pag. 22-29, zie: <http://www.vogelwerkgroeparnhem.nl/vlerk/vlerk201604/index.html#22/z>)

Grote Zilverreiger én Aalscholver

In de tweede helft van oktober worden de slaapplaatsen van deze soorten geteld. Tellen kan van 14 tot en met 29 oktober, met als voorkeursdatum 21 oktober <https://www.sovon.nl/nl/actueel/agenda/slaapplaatsstelling-grote-zilverreiger-aalscholver-7> Lokaal worden weer flinke aantallen gezien van de Grote Zilverreiger. Houd de berichten in de gaten of neem contact op met de meetnetcoördinator.

Fijne tellingen gewenst!

Jan Schoppers

Watervogeltellingen	Menno Hornman (menno.hornman@sovon.nl)
• projectcoördinatie	Michel Klemann (michel.klemann@sovon.nl)
• formulieren etc.	(Alle coördinatoren zijn telefonisch te bereiken via 024-7 410 410)

Coördinatie Slaapplaatsstellingen a.i.: Berend Voslamber (berend.voslamber@sovon.nl)

Regiocoördinatoren

(ZO) Zoute Delta	Mervyn Roos (06-12 21 81 34, mervyn.roos@rws.nl)
(NH) Noord-Holland	Michel Klemann (024-7 410 410, michel.klemann@sovon.nl)
(ZH) Zuid-Holland	Vincent de Boer (024-7 410 410, vincent.deboer@sovon.nl)
(ZL) Zeeland	Jan-Willem Vergeer (024 7 410 410, jan-willem.vergeer@sovon.nl)
(FR) Friesland	Romke Kleefstra (06-10 64 66 40 romke.kleefstra@sovon.nl)
(GR) Groningen	Kees Koffijberg (024-7 410 410, kees.koffijberg@t-online.de)
(DR) Drenthe	Harold Steendam (0592-273845, harold_steendam@hotmail.com)
(FL) Flevoland	Jan Schoppers (024-7 410 410, jan.schoppers@sovon.nl)
(OV) Overijssel	Jan Schoppers (024-7 410 410, jan.schoppers@sovon.nl)
(GL) Gelderland	Jan Schoppers (024-7 410 410, jan.schoppers@sovon.nl)
(UT) Utrecht	Michel Klemann (024-7 410 410, michel.klemann@sovon.nl)
(NB) Noord-Brabant	Vincent de Boer (024-7 410 410, vincent.deboer@sovon.nl)
(Li) Limburg	Ton Cuijpers (0475-551579, a_cuijpers@hetnet.nl)
(WG) Waddengebied	Romke Kleefstra (06-10 64 66 40 romke.kleefstra@sovon.nl)
(RG) Grote Rivieren	Jan Schoppers (024-7 410 410, jan.schoppers@sovon.nl)

Informatie over coördinatie in (IJ) IJsselmeergebied, (RM) Randmeren, (BR) Beneden Rivieren, (NZ) Noordzee via Sovon Menno Hornman (024-7 410 410, menno.hornman@sovon.nl)

Deze nieuwsbrief wordt toegezonden aan tellers en/of coördinatoren. De resultaten van de komende telling a.u.b. zo spoedig mogelijk naar Sovon Vogelonderzoek Nederland, Antwoordnummer 98189, 6500 VA Nijmegen sturen. Vergeet niet de gebiedscodes in te vullen. Een postzegel is niet nodig!!

Nb! In deze nieuwsbrieven genoemde aantallen zijn voorlopig en vaak nog onvolledig! Ze zijn dus niet geschikt voor verder gebruik.